

PROCJENA PEDAGOŠKIH KOMPETENCIJA I MOTIVISANOST TEKVONDO TRENERA ZA PERMANENTNIM OBRAZOVANJEM

Jovana Njegovan¹ i Draženko Jorgić²

¹Tekvondo klub „Prnjavor“ Prnjavor, Bosna i Hercegovina

²Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Korespondencija: Jovana Njegovan, MA
Tekvondo klub „Prnjavor“, Prnjavor 78430, BiH
Tel.:+387 66 954 909; E-mail: njegovan.j@gmail.com

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja bio je ispitivanje stepena podudarnosti sportista i tekvondo trenera u procjenama pedagoške kompetentnosti i motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem. Uzorak istraživanja predstavljalo je 10 trenera Tekvondo saveza Bosne i Hercegovine i 265 tekvondo sportista. U tu svrhu sprovedeno je kvantitativno-kvalitativno istraživanje. Diferencijacijom i konkretizacijom cilja istraživanja definisano je devet kauzalno razrađenih zadataka istraživanja. Definisani zadaci istraživanja predstavljaju fundamentalne segmente problema i predmeta istraživanja. Kroz realizaciju kvantitativnog dijela istraživanja i primjenu petostepenog skalera namijenjenog sportistima utvrđivala se njihova procjena o pedagoškim kompetencijama i motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem. Za razliku od procjene sportista, samoprocjena tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem utvrđivala se kroz logičku analizu dobijenih odgovora prilikom intervjua i kroz analizu Evidencije učešća trenera Tekvondo saveza Bosne i Hercegovine na međunarodnim seminarima. Uz pomoć petostepenog skalera namijenjenog trenerima vršena je samoprocjena pedagoških kompetencija trenera. Dobijeni rezultati ukazuju na to da ne postoji značajna razlika između sportista i tekvondo trenera po pitanju njihove procjene pedagoške kompetentnosti i motivisanosti za permanentnim obrazovanjem. Sportisti smatraju da njihovi treneri pokazuju visoke pedagoške kompetencije za trenažni proces i visoku motivisanost za permanentnim obrazovanjem. Istog mišljenja su i treneri pri ličnoj samoprocjeni. Jedina značajna razlika odnosi se na sklonost tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju sportista.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, motivisanost trenera za usavršavanjem, sportski pedagozi

UVOD

Trener mladim sportistima često predstavlja uzor i model po kojem djeca uče. Dimec i Kajtna (2009) trenera definišu kao ključnu osobu i kao najvažniji faktor u razvoju sportske karijere. Trener bi samosvjesno trebao težiti pozitivnom uticaju na mlade sportiste. Razvoj kompetentnosti trenera odnosi se na sposobnost organizacije sportske aktivnosti i razumijevanju potreba djece. Svako dijete bi trebalo da bude motivisano i podstaknuto na rad i psiho-fizičko napredovanje (Fraser – Thomas i sar., 2005). Iskustva ranog djetinjstva doprinose formiranju ličnosti ali i u budućnosti formiranju stavova odrasle osobe (Marković i sar., 2022). Na osnovu navedenog, treneri bi kroz svoj uticaj trebali djelovati kao savjesne osobe koje su orijentisane na postignuće, odlučne su, uporne, istrajne, samodisciplinovane, pouzdane i odgovorne u radu sa djecom (McCrae & Costa, 1999). Kroz pozitivan uticaj, zdrave socijalne odnose i toplu i prijatnu atmosferu u sportskom kolektivu vladajuće povezanost i bliskost. Bliskost se ogleda u međusobnom povjerenju, prihvatanju i podršci (Lepir, 2021).

Rezultati istraživanja koje je sprovedeno u cilju sagledavanja nivoa i strukture samoprocjene pedagoške kompetencije trenera i njihovog stava prema pedagoškom osposobljavanju i usavršavanju na 102 trenera iz 17 različitih sportova ukazuju da treneri imaju pozitivan stav prema pedagoškom osposobljavanju i usavršavanju. Takođe, utvrđena je jaka pozitivna korelacija između subjektivnog osećaja pedagoške kompetencije trenera i njihovog stava prema pedagoškom osposobljavanju (Čokorilo i Grk, 2010). Pedagoške kompetencije se odnose na razne vrste sposobnosti koje u ovom slučaju trener mora da posjeduje u svome radu sa djecom (Kostović – Vranješ i Ljubetić, 2008). Takođe, sportski takmičarski rezultati zavise od dobrog plana i programa, od izbora odgovarajućih trenažnih sadržaja, oblika rada i od usklađenosti sa periodizacijom i takmičarskim kalendarom (Savić i sar., 2013).

Istraživanje koje se odnosi na potrebu za pedagoškim obrazovanjem govori da treneri očekuju pomoć društva u svome profesionalnom razvoju. U procesu obrazovanja bitno je razumijevanje, a ne usvajanje što većeg broja informacija (Orlović - Lovren, 2012). Pomoć i podrška društva dodatno motiviše trenere za vidove permanentnog obrazovanja. Intrinzična motivacija i motiv sportskog postignuća sa adekvatno određenim ciljevima mogu biti jedna od pretpostavki povezanosti motivacije i uspjeha u sportu (Vujanović, 2015). Intrinzična motivacija opisuje se kao prirodna tendencija za bavljenje ličnim interesima i uvježbavanje svojih sposobnosti prilikom čega se osjeća zadovoljstvo. Za razliku od intrinzične motivacije, postoji i ekstrinzična motivacija. Ona podrazumijeva razne nagrade, priznanja i društveni status (Reeve, 2010). Sportski klubovi su nosioci razvoja sporta u svakoj zajednici, a motivisanost trenera i podrška lokalne zajednice može uticati na omasovljavanje i razvoj sporta u istim (Mitrović i sar., 2019).

Prema našim saznanjima, nijedna prethodna studija nije ispitivala stepen podudarnosti sportista i tekvondo trenera o procjenama pedagoških kompetencija i motivisanosti trenera za permanentnim obrazovanjem. Cilj ovog istraživanja bilo je ispitivanje stepena podudarnosti sportista i tekvondo trenera u procjenama pedagoške kompetentnosti i motivisanosti trenera za permanentnim obrazovanjem.

METOD

Uzorak ispitanika

Uzorak ovog istraživanja izabran je iz populacije tekvondo trenera i tekvondo sportista Bosne i Hercegovine. Uzorak čini ukupno 10 trenera (muškaraca) od 155 licenciranih tekvondo trenera i 265 sportista iz populacije od oko 2 500 tekvondo sportista. Sportisti su kadetskog uzrasta (od 8 do 13 godina) i juniorskog uzrasta (od 14 do 17 godina). Dužina staža, odnosno trenerskog iskustva iznosi od 6 do 30 godina. Tokom kvantitativne analize, treneri su podijeljeni na manje iskusne (manje od 15 godina trenerskog rada) i iskusnije (više od 15 godina trenerskog rada) trenere. Navedeno je prikazano u Tabeli 4. Prosječna starost trenera iznosi 41 godinu.

Procedure

Kvantitativno-kvalitativno istraživanje i terensko prikupljanje podataka sprovedeno je tokom aprila i maja 2022. godine u Prnjavoru, Bosna i Hercegovina (BiH) i Poreču (Hrvatska). Prije dijeljenja i popunjavanja istraživačkih instrumenata tekvondo treneri i sportisti dobili su potrebne instrukcije, uputstva i informacije o istraživanju. Instrumente su popunjavali prije početka treninga, dok su bili odmorni i skoncentrisani na zadatak. Svi učesnici bili su informisani da je istraživanje anonimnog tipa i da neće biti otkriven njihov identitet.

INSTRUMENT

Za potrebe ovog istraživanja samostalno su kreirani sljedeći instrumenti: 1. Skala samoprocjene tekvondo trenera o ličnim pedagoškim kompetencijama „STLPK“, 2. Skala stavovi sportista o pedagoškim kompetencijama i motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem „SSPKMTT“, 3. Anketni upitnik za trenere „APT“. Kroz strukturisanje navedenih skalera ostvarena je saradnja sa dr sc. Miroslavom Hrženjakom i prof. dr Ksenijom Bosnar. Uz odobrenje navedenih autora preuzete su i prilagođene pojedine tvrdnje iz prethodno objavljenog doktorskog rada pod nazivom „Povezanost faktora motivacije sportaša s procjenama trenerovih karakteristika“ (Hrženjak i Bosnar, 2017). Prvi instrument „STLPK“ sastoji se od 50 tvrdnji, a uz pomoć instrumenta treneri su vršili samoprocjenu svojih pedagoških kompetencija. Na uzorku od 10 trenera Tekvondo saveza Bosne i Hercegovine utvrđena je pouzdanost od $r=0,93$.

Drugi instrument „SSPKMTT“ sastoji se od 60 tvrdnji. Prvih 50 tvrdnji podudara se sa skalerom za trenere, s tim da su tvrdnje i njihovo značenje prilagođene uzrastu sportista. Kroz prvih 50 tvrdnji sportisti procjenjuju trenerove pedagoške kompetencije, iznoseći svoj stepen slaganja sa datom tvrdnjom. Posljednjih 10 tvrdnji (od 51 do 60 tvrdnje) odnose se na indirektnu procjenu sportista o trenerskoj motivisanosti za usavršavanjem i permanentnim obrazovanjem.

Oba kreirana skalera predstavljaju petostepenu skalu Likertovog tipa na kojoj su tekvondo treneri i sportisti iznosili svoj stepen (ne)slaganja. Za svaku tvrdnju sportisti i treneri

su zaokružili broj koji izražava njihov stepen slaganja sa datom tvrdnjom na skali od 1 do 5. Brojevi predstavljaju sljedeće: 1- U potpunosti se ne slažem, 2 – Slažem se, 3 – Nisam siguran/a, 4 – Uglavnom se slažem i 5- U potpunosti se slažem. Na ovaj način, odnosno precizno definisanim načinom bodovanja obezbijeđena je objektivnost skale procjene.

Kod negativnih tvrdnji obrnut je smjer bodovanja (obrtanje bodova vrši se prilikom obrade podataka). Rekodiranje se vrši po sljedećem principu: 1 na 5, 2 na 4, 3 na 3, 4 na 2 i 5 na 1. Na ovaj način obezbijeđeno je da konačni rezultat ukazuje na pozitivan stav tekvondo trenera i sportista o pedagoškim kompetencijama i motivaciji za permanentnim obrazovanjem. Valjanost instrumenata utvrđena je analizom eksperata za metodološku relevantnost instrumentarija i uz pomoć faktorske analize. Varimaks rotacijom ekstrahovano je sedam, skoro podjednakih i faktora koji objašnjavaju 54% varijanse varijable stav o pedagoškoj kompetentnosti.

Anketni upitnik za trenere „APT“ korišten je u sklopu tehnike anketiranje, a sastavljen je od 6 pitanja otvorenog tipa. Anketni upitnik je anonimn kako bi tekvondo treneri pri ispunjavanju bili što iskreniji. Dobijeni podaci su objektivne i subjektivne prirode.

ANALIZA PODATAKA

Cjelokupna statistička obrada podataka izvršena je primjenom softverskog paketa „SPSS“ (SPSS 20.0 for Windows) i primjenom statističkog programa „JASP“ (JASP 0.16). U procesu obrade dobijenih podataka i primjenu deskriptivne statistike dobijeni su sljedeći parametri: aritmetička sredina (M), značajnost (p) i suma (Σ). Rezultati komparativne prirode dobijali su se uz pomoć primjene Men-Vitnjevog testa (Mann – Whitney test, MW).

REZULTATI

Jedan od zadataka istraživanja bio je da se ispita postoji li značajna razlika između procjene sportista i samoprocjene sklonosti tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju. Navedeni faktor ogleda se kroz ponašanje, komentare i psovke trenera upućene sportistima, odnosno verbalnu komunikaciju sa kojom ih trener emocionalno uznemiri ali i na fizičko kažnjavanje sportista od strane tekvondo trenera. Jedan od mogućih razloga hoće li sportista ponašanje trenera doživljavati kao agresivno može biti i trenerov stil vođenja treninga. Cajkovski razlikuje diktatorski od prijateljskog stila vođenja treningom. Treneri diktatorskog stila vođenja trenažnog procesa ne objašnjavaju svoje metode treniranja, a od sportista očekuju da slušaju njihove naredbe (Czajkowski, 2010). Diktatorski, odnosno autokratski stil vođenja odnosi se na agresivnost vođe, njegovu dominantnost i u potpunoj kontroli nad ostalim članova grupe (Marković i sar., 2004).

Tabela 1 Sklonost tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju;

Samoprocjena trenera	Σt	15	15	15	15	15	15	15	15	14	13
Procjena sportista	Ms	14.62	13.20	12.90	12.82	14	13.35	14.11	14.23	13.72	14.06
	Ns	40	30	20	35	15	20	35	30	25	15
	$\Sigma t - Ms$	0.38	1.80	2.10	2.18	1	1.65	0.89	0.77	0.28	-1.06

Σt (suma samoprocjene trenera); Ms (aritmetička sredina procjene sportista); ns (uzorak sportista); $\Sigma t - Ms$ (razlika sume samoprocjene trenera i aritmetičke sredine procjene sportista).

Razlike između samoprocjene trenera i procjene sportista su male. Prosjek razlike procjenjivanja sportista i samoprocjenjivanja tekvondo trenera o njihovoj sklonosti ka fizičkom i psihičkom nasilju nad sportistima iznosi 0.99. Na osnovu broja determinisanih tvrdnji ovoga faktora i teorijske granice može se zaključiti da postoji pozitivna procjena sportista i samoprocjena tekvondo trenera o njihovoj sklonosti ka fizičkom i psihičkom nasilju. Sklonost ka fizičkom i psihičkom nasilju usko je vezana za emocionalnu kompetenciju tekvondo trenera. Emocionalna kompetencija je sposobnost pojedinca da osvijesti vlastite ali i emocije drugih ljudi i da je sposoban da reaguje u skladu sa njima (Arnold, 2008). Treneri u potpunosti ne poštuju ni načela socijalne kompetencije. Socijalna kompetencija se odnosi na: ljubaznost, toleranciju, prihvatanje pravila, poštovanje i rješavanje zajedničkih konflikata kroz zdravu komunikaciju (Juričić, 2014).

Pojedinačni rezultati procjene i samoprocjene tekvondo trenera su veći od 9. Veći pojedinačni rezultati određuju manju sklonost tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju. Oblik nasilja u sportu jeste sportska anomalija koja se odnosi na agresivnost i nasilničko ponašanje nad sportistima. Javlja se kod svih kategorija od amaterskog do vrhunskog sporta. Obuhvata neprimjerene kritike sportistima, kazne, agresiju nad sportistima, sudijama i dr. (Božović, 2007).

Tabela 2 Razlike u procjeni tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju;

Grupa	n	M	W	P
Treneri	10	14.70	1782.50	0.047
Sportisti	265	13.73		

n (uzorak); M (aritmetička sredina); W (Mann – Whitney test); p (značajnost).

Postavljena hipoteza je uslovno odbačena ($p=0.047$). Postoji razlika između procjene sportista i samoprocjene tekvondo trenera o njihovoj sklonosti ka fizičkom i psihičkom nasilju. Dobijeni rezultat značajnosti je na statističkoj granici određivanja $p=0.05$. Pojedini tekvondo treneri daju značajno veće vrijednosti sebi nego što im to sportisti pripisuju. To znači da treneri na osnovu samoprocjene smatraju da značajno manje koriste psihičko i fizičko nasilje nego što to sportisti smatraju.

Govoreći o permanentnom obrazovanju, autorka Vekić (2015) naglašava da u savremenom svijetu ono predstavlja pravo svih ljudi na dostupnost obrazovanju i kontinuiranom razvoju kapaciteta. Da bi to ostvarili, neophodan je izvjestan nivo motivisanosti. Pošavši od samog značenja motivacije, u smislu kretanja, te i određenja da ona predstavlja ono što ljude pokreće u izvršavanju zadataka (Pintrich & Schunk, 2002), važno je bilo da se ispituju procjene sportista i samoprocjene tekvondo trenera o motivisanosti za permanentnim obrazovanjem. U Tabeli 3 i Tabeli 4 prikazani su najznačajniji rezultati.

Tabela 3 Procjena sportista, po klubovima o motivisanosti njihovih tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem;

T/BSP	Mt51	Mt52	Mt53	Mt54	Mt55	Mt56	Mt57	Mt58	Mt59	Mt60	M(VM)
1(40)	4.67	4.27	4.07	4.47	4.32	4.75	4.57	4.77	4.25	3.40	4.35
2(30)	4.06	4.06	3.66	4.13	4.06	4.23	4.16	4.60	3.46	2.40	3.88
3(20)	3.85	4.00	3.80	4.20	4.50	4.85	4.80	3.75	3.50	2.90	4.01
4(35)	3.57	4.00	3.85	4.08	4.22	4.20	3.88	3.77	3.85	2.57	3.80
5(15)	3.60	4.06	4.26	4.33	4.60	4.53	4.40	4.46	4.53	2.26	4.10
6(20)	3.60	3.50	3.15	3.25	3.55	4.05	4.10	3.85	3.40	2.15	3.46
7(35)	4.34	4.08	4.02	4.25	4.08	4.25	3.42	4.40	4.02	3.37	4.02
8(30)	4.06	4.33	4.00	4.36	4.40	4.30	3.50	4.23	3.90	2.80	3.99
9(25)	4.32	4.08	4.12	4.32	4.08	3.96	3.72	4.40	3.88	3.04	3.99
10(15)	4.13	4.00	3.73	4.13	3.53	2.20	2.60	4.60	3.93	3.06	3.59

T/BSP (treneri i broj sportista po klubovima); Mt (aritmetička sredina procjene sportista po tvrdnjama 51 - 60 za motivisanost njihovih trenera za permanentnim obrazovanjem); M(VM) (aritmetička sredina varijable motivisanost).

U istraživanju je učestvovalo 265 sportista. Od toga, uzorak sportista trenera 1 je 40 sportista, trenera 2 je 30 sportista, trenera 3 je 20 sportista, trenera 4 je 35 sportista, trenera 5 je 15 sportista, trenera 6 je 20 sportista, trenera 7 je 35 sportista, trenera 8 je 30 sportista, trenera 9 je 25 sportista i trenera 10 je 15 sportista. Kroz deskriptivnu statistiku utvrđena je aritmetička sredina pojedinačno po tvrdnjama koje su u Tabeli 3 numerisane od Mt51 do Mt60 i sveobuhvatna aritmetička sredina M(VM) varijable motivisanost.

Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da je na osnovu procjene sportista najviše motivisan trener 1 (M(VM) iznosi 4.35) za vidove permanentnog obrazovanja. Ciljevi koji su povezani sa intrinzičnim motivima vode ka dobrobiti i napretku individue (Randelović i Smederevac, 2011). Po procjeni sportista i prikazanih rezultata u Tabeli 3 najslabije je motivisan trener 6 (M(VM) iznosi 3.46). Samim tim, ovakav rezultat u saglasnosti je sa rezultatima istraživanja Ersari i Naktiyok (2012) prema kojima nedostatak motivacije za unapređivanjem zasigurno ima uticaja na produktivnost i kvalitet rada.

U Tabeli 4 prikazani su rezultati koji se odnose na analizu i prikaz samoprocjene motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem.

Tabela 4 Prikaz samoprocjene motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem na osnovu dobijene evidencije od Tekvondo saveza Bosne i Hercegovine;

Trener	Godine trenerskog rada	Iskustvo	Br. gradova	Br. seminara (učesća)	Ms	
1	30	Iskusniji	17	39(2)	4.35(1)	
7	20	Iskusniji	11	22(5)	4.02(3)	M5TI
8	19	Iskusniji	15	29(3)	3.99(5)	3.99
9	28	Iskusniji	10	27(4)	3.99(5)	
10	17	Iskusniji	7	21(6)	3.59(9)	
2	15	Manjeiskusni	26	68(1)	3.88(7)	
3	12	Manjeiskusni	5	12(8)	4.01(4)	M5TMI
4	9	Manjeiskusni	7	16(7)	3.80(8)	3.85
5	6	Manjeiskusni	5	10(9)	4.10(2)	
6	8	Manjeiskusni	4	8(10)	3.46(10)	

Ms (aritmetička sredina procjene sportista o motivisanosti trenera za permanentnim obrazovanjem); M5TI (aritmetička sredina petorice iskusnijih trenera); M5TMI (aritmetička sredina petorice manjeiskusnih trenera).

Treneri su rangirani od iskusnijih do manjeiskusnih. Tekvondo treneri koji imaju manje od 15 godina trenerskog rada kategorisani su kao manjeiskusni, dok treneri koji imaju preko 15 godina trenerskog rada kategorisani su kao iskusniji treneri.

Na osnovu logičke analize i podataka sadržanih u Tabeli 4 može se zaključiti sljedeće: kategorizacijom iskustava tekvondo trenera, 5 trenera je svrstano u iskusnije tekvondo trenere, dok preostalih 5 trenera pripada manjeiskusnim tekvondo trenerima. Poređenjem rezultata dobijenih aritmetičkih sredina procjene sportista o motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem i logičke analize, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika u motivaciji iskusnijih i manjeiskusnih tekvondo trenera. Zbog prirode podataka (varijabli) MW test nije pouzdan za primjenu i komparaciju navedenog. Važno je napomenuti da bi treneri trebali djelovati kroz odgovorno organizaciono ponašanje koje nije direktno ili eksplicitno prepoznato od strane formalnog sistema nagrađivanja u organizaciji, a koje potpomaže efikasnom funkcionisanju organizacije (Mirković i sar., 2017).

Kada je u pitanju analiza evidencije o učesću tekvondo trenera na zvaničnim seminarima, može se zaključiti da u većini slučajeva više prisustva seminarima imaju iskusniji treneri koji imaju preko 15 godina trenerskog iskustva. Navedeno se moglo očekivati s obzirom na dugogodišnje bavljenje sportom. Sportske organizacije podliježu kontinuiranim promjenama. Zbog toga moraju pravilno i sistematski da planiraju svoj rad u budućnosti. Napredak sportskih organizacija se odražava na trenerovu spremnost ka usavršavanju i kontinuiranom radu na sebi i razvoju sportske organizacije (Rodríguez, 2019). Zbog prirode podataka (varijabli) MW test nije pouzdan za primjenu i komparaciju podataka, te je korištena logička analiza u procesu poređenja rezultata.

Na osnovu prikazanih rezultata i logičke analize, može se zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena. Ne postoji značajna razlika u procjeni sportista i samoprocjeni tekvondo

trenera o motivisanosti za permanentnim obrazovanjem. Rezultati procjene sportista i samoprocjene trenera su pozitivni. Treneri su motivisani za oblike permanentnog obrazovanja.

DISKUSIJA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitivanje stepena podudarnosti sportista i tekvondo trenera u procjenama pedagoške kompetentnosti i motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem. U tu svrhu sprovedeno je kvantitativno-kvalitativno istraživanje. Dobijeni rezultati ukazuju na to da ne postoji značajna razlika između sportista i tekvondo trenera po pitanju njihove procjene pedagoške kompetentnosti i motivisanosti za permanentnim obrazovanjem. Važno je napomenuti da je dobar trener onaj koji poznaje i vodi računa o karakteristikama svoje ekipe i razvija pozitivnu atmosferu bez nasilja u sportskom kolektivu (Rhind and Jowett, 2010). Sportisti smatraju da njihovi treneri pokazuju visoke pedagoške kompetencije za trenažni proces i visoku motivisanost za permanentnim obrazovanjem. Istog mišljenja su i tekvondo treneri pri ličnoj samoprocjeni. Treneri bi trebali djelovati kroz javno objavljivanje planiranih sportskih aktivnosti, ciljeva i postignutih rezultata sportista. Navedeno bi se trebalo primjenjivati u cilju pružanja kontinuirane povratne informacije, podrške ali i motivisanja sportista da ulože napor u ostvarivanju postavljenog cilja (Simić i Vardo, 2018). Podatak vrijedan pažnje ovog istraživanja odnosi se na sklonost tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju sportista. Trener bi trebao omogućiti smiren i kontinuirani povratak informacija svojim sportistima uz ispravljanje njihovih grešaka (Hrženjak i Bosnar, 2017). Nedostatak pravovremene povratne informacije i odsustvo empatije i pravila ponašanja dovodi do nasilničkog ponašanja (Božović, 2007). Iako su pojedinačni rezultati dobijeni ovim istraživanjem pozitivni i ukazuju da ne postoji sklonost trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju, detektovane su određene razlike i nepodudarnosti. Tekvondo treneri daju znatno veće rezultate sebi i u potpunosti negiraju sklonost ka psihičkom i fizičkom nasilju. Za razliku od navedenoga, sportisti smatraju da kod pojedinih trenera postoji određeni stepen sportske anomalije, agresivnosti, neprimjernog i neempatičnog ponašanja.

Diferencijacijom i konkretizacijom cilja istraživanja definisano je devet kauzalno razrađenih zadataka istraživanja. Oni predstavljaju ključne segmente problema i predmeta istraživanja. Zadaci istraživanja odnose se na: pedagoške kompetencije unutar kojih je faktorskom analizom definisano sedam zasebnih faktora i zadataka istraživanja. To su: 1. Afirmativno predstavljanje tekvondo trenera, 2. Profesionalnost tekvondo trenera, 3. Uticaj tekvondo trenera na sportiste, 4. Motivacione sposobnosti trenera i sposobnost za prenošenjem pozitivnih životnih vrijednosti, 5. Pouzdanost u trenera, 6. Odgovornost i samopouzdanje trenera, 7. Sklonost trenera ka fizičkom i psihičkom nasilju. Osmi zadatak odnosi se na procjenu sportista i samoprocjenu tekvondo trenera o motivisanosti za permanentnim obrazovanjem. Posljednji, deveti zadatak je kvalitativnog tipa i odnosi se na ispitivanje mišljenja i stavova trenera o trenerskom radu, pedagoškoj kompetentnosti i motivaciji za permanentnim obrazovanjem. Značajna pažnja posvećena je upravo sedmom izdvojenom faktoru unutar pedagoških kompetencija trenera. U ostalim navedenim faktorima pedagoške kompetentnosti postoji pozitivna procjena sportista i pozitivna samoprocjena

tekvondo trenera i ne postoji značajna razlika u procjeni i samoprocjeni determinisanih pedagoških kompetencija. Jedina značajna razlika odnosi na procjenu sportista i samoprocjenu sklonosti tekvondo trenera ka fizičkom i psihičkom nasliju sportista. Upravo zbog toga u radu se ističe važnost dobijenih rezultata sedmog faktora pedagoške kompetentnosti tekvondo trenera.

Analizom dobijenih rezultata istraživanja može se zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena. Postoji podudarnost sportista i tekvondo trenera u procjenama pedagoške kompetentnosti i motivisanosti tekvondo trenera za permanentnim obrazovanjem. Poređenjem rezultata ovog istraživanja sa sličnim istraživanjima sprovedenim u prošlosti može se konstatovati da postoje izvjesna usaglašavanja i podudarnosti. Rezultati istraživanja su uglavnom pozitivne prirode. U cilju sagledavanja nivoa i strukture samoprocjene pedagoške kompetencije trenera iz 17 različitih sportova i njihovog stava prema pedagoškom usavršavanju, Čokorilo i Grk (2010) su realizovali istraživanje sa uzorkom od 102 trenera. Rezultati ukazuju da treneri imaju pozitivan stav prema pedagoškom osposobljavanju i usavršavanju (Čokorilo i Grk, 2010). Utvrđivanje obrazovnih potreba odraslih osnovno je pitanje za evaluaciju, korekciju i poboljšavanje ličnog rada (Jorgić, 2016). Tekvondo treneri uglavnom imaju pozitivan stav prema ličnom napretku i razvijanju pedagoških kompetencija. U stručnom usavršavanju trenere motivišu, kako neki unutrašnji, tako i spoljašnji motivi. Realizovano istraživanje koje se odnosi na potrebu za pedagoškim obrazovanjem govori da treneri očekuju pomoć društva u svome profesionalnom razvoju. Podrška društva trenere dodatno motiviše za vidove permanentnog obrazovanja i napredovanja (Vujanović, 2015). Trener mora biti svjestan da je njegov stav i odnos prema ekipi važniji od stava bilo kojeg pojedinca. Njegova glavna funkcija je podučavanje i vođstvo ekipe (Nović i Čančarević, 2015). Takođe, kroz dobijene rezultate istraživanja Neš i Sprol (2009) dolaze do zaključka da trener mora razvijati svoje profesionalne i pedagoške kompetencije kako bi postao bolji u svome poslu. Na taj način bi omogućio lični napredak ali i napredak svih članova u klubu (Nash and Sproule, 2009).

Kada je u pitanju analiza evidencije o učešću tekvondo trenera na zvaničnim seminarima, može se zaključiti da u većini slučajeva više prisustva seminarima imaju iskusniji treneri koji imaju preko 15 godina trenerskog rada. Kroz logičku analizu podataka utvrđeno je da jedan od trenera koji spada u kategoriju manje iskusnih tekvondo trenera prema dobijenim podacima ima najveći broj učešća na seminarima (68 seminara u 26 različitih gradova). Navedeni trener je na samoj granici iskustva. Trenerskim poslom se bavi tačno 15 godina. Interesantan je podatak da aritmetička sredina procjene sportista o motivisanosti navedenog trenera za permanentnim obrazovanjem iznosi 3.88. Ovaj rezultat je jedan od najnižih rezultata procjene sportista o motivisanosti trenera za permanentnim obrazovanjem. Može se zaključiti da navedeni trener u samoprocjeni pedagoških kompetencija i motivisanosti za permanentnim obrazovanjem sebi pripisuje znatno veće rezultate i znatno viši nivo pedagoške kompetentnosti nego što to čine sportisti.

Kao jedno od ograničenja ovoga istraživanja jeste mali uzorak tekvondo trenera. Međutim, uzimajući u obzir da je istraživanje bilo kombinovanog (kvantitativno-kvalitativnog) tipa uzorak trenera u ovome slučaju nije mogao biti veći. Upravo kombinacija kvantitativnog i kvalitativnog tipa istraživanja predstavlja jednu od prednosti ovoga istraživanja. Dobijeni statistički podaci su se mogli uporediti sa mišljenjima i stavovima tekvondo trenera. Na taj način je omogućeno bolje shvatanje teme rada i samog problema istraživanja. Nedostatak istraživanja može se odnositi i na indirektno ispitivanje stepena motivacije trenera za permanentnim obrazovanjem. U istraživanju nije bilo direktnog učešća u trenažnim aktivnostima, odnosno uključivanja u grupe i uočavanja situacije na treningu „iz prve ruke“.

Kroz buduća istraživanja trebalo bi težiti ka većem obuhvatu trenera kako bi se dobili kompletniji podaci, šira slika o procjeni pedagoške kompetentnosti i motivisanosti trenera za permanentnim obrazovanjem. Uz to, dobrim se čini primijeniti metodu opservacije tekvondo treninga i ekspertskog posmatranja sposobnosti trenera na treninzima i na takmičenjima. Ekspertsko posmatranje bi se realizovalo s ciljem uočavanja glavnih nedostataka u radu tekvondo trenera sa djecom. Treneri trebaju biti svjesni da se učenje događa kada je pojedinac raspoložen za trening i kada ga na to podstiču njegove pozitivne emocije (Chabot & Chabot, 2009). Upravo to se razvija kroz empatiju. Empatija predstavlja razumijevanje tuđih emocija i osjećaja ali i sposobnost zamišljanja sebe u položaju drugih (Novosel, 2012). Vrijednim se čini, u saradnji sa sportskim psiholozima, dizajnirati instrument namijenjen direktnom ispitivanju/procjeni stepena motivisanosti trenera za permanentnim obrazovanjem. Na osnovu dobijenih podataka, moglo bi se raditi na kreiranju adekvatnih programa za obrazovanje i unapređivanje pedagoških kompetencija tekvondo trenera. Ovo se čini posebno važnim ako se ima u vidu da većina ovih trenera kroz svoje inicijalno obrazovanje nisu prošli edukaciju iz grupe pedagoških, psiholoških i metodičkih predmeta koji bi im dali osnovu za kasniju nadogradnju kroz različite programe profesionalnog usavršavanja. Ovde je veoma važno poseban fokus postaviti na futurističke orijentacije u smislu pravaca razvoja i daljeg istraživačkog rada na ovom problemu (proširenje istraživanja na veći uzorak, obuhvat trenera tekvondoa u regionu, izgrađivanje mreže stručnjaka...).

ZAKLJUČAK

Sportisti Tekvondo saveza Bosne i Hercegovine smatraju da njihovi treneri pokazuju visoke pedagoške kompetencije kroz trenažni proces i motivisanost za permanentnim obrazovanjem, a istog mišljenja su i tekvondo treneri pri ličnoj samoprocjeni. Uspjeh sportskih trenera nije samo da mlade sportiste nauče pravilnoj tekvondo tehnici. Uspjeh predstavlja to ako djecu uspiju podučiti istinskim životnim vrijednostima, a ujedno i idealima tekvondoa. Ideali tekvondoa su: dobrota, poštenje, upornost, samokontrola i nesuslovni duh (Vrekić, 2014). Zbog velikog uticaja trenera na mlade sportiste potrebno je da kontinuirano usavršavaju svoja sportska i pedagoška znanja. Kroz različite programe profesionalne nadogradnje da rade na mehanizmima redukcije ili prevazilaženja različitih vidova fizičkog i psihičkog nasilja prema polaznicima ove grane sporta. Takođe, neophodno je da usavršavaju demokratsko, otvoreno i fleksibilno vođenje naspram naredbodavnog diktatorskog stila. Na takvim osnovama gradiće

se sportisti otvorenog uma, strateški orijentisani umjesto krutih, strogih i pedagoški i empatijski neoblikovanih pojedinaca usmjerenih samo na borilačku vještinu, a ne i na socijalne i emocionalne kompetentne.

LITERATURA

1. Arnold, R. (2008). Emocionalna kompetencija za obrazovne stručnjake. *Odgojne znanosti*, 133 - 146.
2. Božović, R. (2007). *Agresija i nasilje u sportu*. Sociološka luča I/2.
3. Chabot, D. i Chabot, M. (2009). *Emocionalna pedagogija, osjećati kako bi se učilo*. Educa.
4. Czajkowski, Z. (2010). Coach's work, knowledge, skills and personality. *Studies in Physical Culture and Tourism*, 131 – 137.
5. Čokorilo, R. i Grk, M. (2010). Socio – profesionalni status trenera i doživljaj sopstvene pedagoške kompetencije. *Anthropological aspects of sports, physical education and recreation 2*, 65 -75.
6. Dimec, T. and Kajtna, T. (2009). Psychological characteristics of younger and older coaches. *Kinesiology 41*, 172 – 180.
7. Ersari, G., & Naktiyok, A. (2012). Role of stress fighting techniques in internal and external motivation of employees. *Atatürk University Journal of Graduate School of Social Sciences*, 16(1), 81-101.
8. Fraser – Thomas, J., Côté, J. and Deakin, J. (2005). Youth sport programs: an avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy 10(1)*, 19 – 40.
9. Hrženjak, M. i Bosnar, K. (2017). *Povezanost faktora motivacije sportaša s procjenama trenerovih karakteristika*. Kineziološki fakultet. Sveučilište u Zagrebu.
10. Jorgić, D. (2016). *Obrazovanje odraslih u slobodnom vremenu*. Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Filozofski fakultet Pale.
11. Juričić, M. (2014). *Kompetentnost nastavnika – pedagoške i didaktičke dimenzije*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagreb.
12. Kostović – Vranješ, V. i Ljubetić, M. (2008). *“Kritične točke” Pedagoške kompetencije učitelja*. Filozofski fakultet u Splitu.
13. Kreč, D., Kračfeld, R. S., Balaki, I. L., (1972). *Pojedinac u društvu*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije.
14. Lepir, D. (2021). *Mentalni aspekti sportskih aktivnosti*. Fakultet fizičkog vaspitanja i sporta. Univerzitet u Banjoj Luci.
15. Marković, E., Milojević, A. i Milojković, S. (2004). Konotivne osobine ličnosti kao činioci preferencije stilova rukovođenja. *Godišnjak za psihologiju 3*, 183 – 193.
16. Marković, E., Vidosavljević, S., Krulj, J. i Lazović, N. (2022). Psihološki faktori formiranja proenviromentalnih stavova kod dece. *SportLogia 18 (1)*, 57 – 64.
17. Mitrović, D., Rajković, Ž., Miletić, V. i Kovačević, A. (2019). Sistem funkcionisanja sportskog saveza u zavisnosti od strukturalnih i finansijskih pokazatelja. *SportLogia 15(1)*, 1 – 15.
18. Mirković, B., Čizmić, S. i Čekrlija, Đ. (2017). Dimenzije ličnosti i odgovorno organizaciono ponašanje zaposlenih. *Radovi 26*, 41 – 54.
19. McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1999). A five - factor theory of personality. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality*, 139–153.
20. Nash, C., & Sproule, J. (2009). Career development of expert coaches. *International Journal of Sport Science & Coaching*, 121-139.
21. Nović, T. i Čančarević, S. (2015). Trener kao vođa trenažnog procesa. *Zbornik radova: Deseta međunarodna naučna konferencija: Izazovi savremenog menadžmenta u sportu*, 234 – 238.
22. Novosel, L. S. (2012). *Komunikacijski kompas*. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
23. Orlović – Lovren, V. (2012). Koncept održivog razvoja i doživotnog učenja – dva okvira za jedan pogled na obrazovanje odraslih. *Androgoške studije*, 9 – 23.
24. Pintrich, P. R. and Schunk, D. H. (2002). *Motivation in Education. Theory, research and applications*. Prentice Hall Merrill.
25. Ranđelović, K. i Smederevac, S. (2011). Relacije životnih ciljeva, bazičnih psiholoških potreba i dobiti. *Primenjena psihologija 3*, 263 – 278.
26. Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Naklada Slap.
27. Rhind, D. and Jowett, S. (2010). Relationship Maintenance Strategies in the Coach-Athlete Relationship: *The Development of the COMPASS Model*. *Journal of Applied Sport Psychology*, 106 – 121.

28. Rodríguez, José A. (2019). Unutrašnje i vanjske varijable u sportskom menadžmentu. *SportLogia 15 (1)*. 35 – 46.
29. Savić, Z., Stojanović, T., Stojiljković, N. i Jorgić, B. (2013). Razlike u prostoru motoričkih sposobnosti između skijaša i skijašica mlađih uzrasnih kategorija. *Facta univesitatis – series: Physical – Education and Sport 11*, 147 – 156.
30. Simić, A. and Vardo, E. (2018). Methods of efficient motivation increase for swimming training practices. *Sport SPA 15*, 43 – 48.
31. Vujanović, S. (2015). Motivacija i sport. *Aktuelno u praksi (časopis za naučno – stručna pitanja u segmentu sporta)*, 19 – 25.
32. Vekić, M. (2015). Obrazovanje u novome ruhu: cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. *Hrvatski Jezik: znanstveno - popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika 2*, 5- 14.
33. Vrekić, N. (2014). *ITF TAEKWONDO (put do crnog pojasa)*. „IMPRESSION“ Bačka Topola.